

-В І Д Г У К О Ф І Ц І Й Н О Г О Р Е Ц Е Н З Е Н Т А

кандидата медичних наук, доцента кафедри психіатрії та дитячої психіатрії,
психотерапії та клінічної психології факультету післядипломної освіти

ДНТ «Львівський національний медичний університет імені Данила

Галицького» МОЗ України **Фітькало Олега Степановича**

на дисертаційну роботу

Беляка Валентина Олександровича

на тему **«Криза ідентичності та психоемоційні розлади у хворих із злоякісними пухлинами жіночої репродуктивної системи»**, представлену до захисту у у Спеціалізовану вчену раду ДФ35.600.152 створену згідно до наказу ректора Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького №83-з від 26.02.2026 року на підставі рішення Вченої ради ДНП «ЛНМУ імені Данила Галицького» № 2-ВР від 25.02.2026 року з правом прийняття до розгляду та проведення разового захисту дисертації БЕЛЯКА ВАЛЕНТИНА ОЛЕКСАНДРОВИЧА на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 22 «Охорона здоров'я» за спеціальністю 222 «Медицина»

Актуальність теми дисертаційної роботи.

Умови нашого сьогодення породжують ряд особистісних проблем, зумовлених насамперед соціально-економічною нестабільністю та іншими негараздами в суспільстві. З-поміж різних деструктивних феноменів, які негативно впливають на гармонійність життєдіяльності особистості, окремої наукової актуальності набуває проблема подолання кризи ідентичності та проблема вивчення психоемоційних розладів у пацієнтів із злоякісними пухлинами жіночої репродуктивної системи.

Дослідження В. О. Беляка полягає в розкритті психологічної сутності кризи ідентичності у пацієнтів з онкозахворюваннями репродуктивної системи, що перенесли оперативні втручання шляхом визначення сутності ідентичності людини як валідного предиктора ролі психогенних факторів в

патогенезі непсихотичних психічних розладів та розробки психотерапевтичних інтервенцій для їх ефективного лікування.

У онкологічних пацієнтів, які перенесли оперативні втручання, криза ідентичності часто проявляється різними непсихотичними психічними розладами, такими як: депресивні стани, апатія, беззмістовна жорстокість, різні форми залежності (алкогольної та фармакологічної), безпорадність, прагнення втекти від реального світу. Ця тенденція характеризується негативною автономією, ідеологією безчасовості, дезінтеграцією, відсутністю життєвих планів, тобто призводить до порушення чи втрати ідентичності. Таким чином втрата ідентичності виникає через невідповідність адаптивних здібностей особистості до вимог, які ставить перед нею життя.

Наразі ні алгоритми скринінгу, ні способи корекції кризи ідентичності та супутніх психоемоційних порушень не розроблені на сьогодні достатньою мірою, а пацієнти спостерігаються тільки у онколога. Хоча такі пацієнти, насправді потребують комплексної допомоги із залученням психіатра, оскільки страждають від депресії, тривоги, підвищеної нервової збудливості, розладів сну та харчування, та інших психопатологічних проявів, що виникають унаслідок реакції психіки на онкогінекологічне захворювання. Тому дане дослідження, яке мало на меті розкрити психологічну сутність кризи ідентичності у пацієнтів з онкозахворюваннями репродуктивної системи є актуальним, доцільним та важливим з наукового, клінічного та соціоекономічного аспектів.

Ступінь обґрунтованості наукових досліджень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність та наукова новизна.

Наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані в дисертації, базуються на достатньому клінічному матеріалі, отриманому в результаті обстеження достатньої кількості груп дослідження для отримання достовірних результатів. Обґрунтованість та достовірність положень,

висновків і рекомендацій зумовлені чітким методологічним підходом до формування клінічних груп з використанням сучасних та інформативних методик дослідження; отримані дані оброблено сучасними статистичними методами; оформлено чітким підбором літературних джерел.

Дисертація В. О. Беляка є актуальним дослідженням, яка відповідає сучасним тенденціям у сфері психіатрії, психотерапії та медичної психології. Дисертаційна робота побудована методично правильно, висновки і рекомендації логічно випливають з наведених результатів дослідження. Тобто, обсяг проведених досліджень та використані сучасні інформативні методи разом з адекватною статистичною обробкою та ретельним аналізом дозволяють вважати основні наукові положення викладені у роботі повністю обґрунтованими.

Наукові положення, які було заплановано в дисертації, грамотно відображені при постановці мети і задач дослідження. Дисертаційна робота виконана на репрезентативному та достатньому клінічному матеріалі та на належному методологічному рівні. Отримані в роботі результати лаконічно представлені в розділі аналізу та узагальнення результатів дослідження, вони достатньо обґрунтовані та відповідають поставленим задачам, а також чітко та стисло визначені у висновках дисертаційної роботи.

Під час проведення клінічних досліджень принцип дотримання біоетики і деонтології був першочерговим. Всі пацієнти, що були залучені до дисертаційного дослідження, надали інформовані згоди на проведення дослідження. Кількість осіб, що увійшли до груп дослідження є достатньою для отримання достовірних результатів. Однорідність обстеженого контингенту дозволяє вважати результати дослідження репрезентативними і такими, що відображають генеральну сукупність.

Метою дослідження дисертаційної роботи автора було розкриття психологічної сутності кризи ідентичності у пацієнтів з онкозахворюваннями репродуктивної системи, що перенесли оперативні втручання шляхом визначення сутності ідентичності людини як валідного предиктора ролі

психогенних факторів в патогенезі непсихотичних психічних розладів та розробки психотерапевтичних інтервенцій для їх ефективного лікування.

Відповідно досягнення мети автором було реалізовано задачі, кожна з яких була завдяки поєднаному використанню клінічних, та статистичних методів дослідження чітко окреслено.

Наукова новизна дисертаційної роботи.

Наукова новизна дослідження полягає у тому, що автором вперше досліджено частоту виникнення порушень категорій компетентності та самосприйняття у хворих із злякисними та доброякісними пухлинами жіночої репродуктивної системи та на основі цього сформовано симптоми-мішені, які використані в рамках корекції кризи ідентичності.

Дисертантом досліджено вплив кризи ідентичності на виникнення та особливості протікання непсихотичних психічних розладів у онкопацієнтів та способу лікування на інтенсивність проявів кризи ідентичності.

Практичне значення дисертаційної роботи.

Дисертантом була розроблена програма корекції кризи ідентичності та супутніх психоемоційних розладів у пацієнтів із злякисними та доброякісними пухлинами жіночої репродуктивної системи шляхом комбінованого застосування методів психотерапії та фармакотерапії.

Автором вперше доведено ефективність використання NCCN дистрес-термометра, як засіб скринінгу активного виявлення психоемоційних розладів та оцінки ступеня дистресу у пацієнтів, які успішно пройшли лікування з приводу раку репродуктивної системи. Доведено, що прогностична цінність анкетування пацієнтів велику діагностичну роль має не тільки безпосередньо після завершення лікування, але й у віддалений період часу (через 6-12 місяців), оскільки психоемоційні прояви дистресу (кризи ідентичності) з часом можуть наростати.

Повнота викладення матеріалів дисертації в публікаціях.

За матеріалами дослідження результати відображено у 9 публікаціях, з яких 5 фахових статей відповідно до «Переліку» МОН України, 3 тез доповідей, 1 свідоцтво на авторський твір, 1 інформаційний лист та 1 нововведення.

Структура і обсяг дисертації.

Дисертаційна робота оформлена згідно з вимогами ДАК України, написана якісною українською мовою, із застосуванням професійної наукової мови з загальноприйнятої термінології, включає анотації українською та англійською мовами, Структура роботи стандартна: вступ, огляд літератури, чотири розділи власних досліджень, аналіз та узагальнення результатів дослідження, висновки, практичні рекомендації та список використаних джерел. Дисертація містить 157 сторінок друкованого тексту, де основний текст складає 131 сторінки, а список використаних джерел та додатки – 26 сторінок. Текст дисертації достатньо ілюстрований та містить 6 таблиць, 25 рисунків. Список використаних джерел охоплює 147 праць, з яких 36 написано мовами з кириличною символікою та 111 – іноземними мовами.

Огляд літератури викладений логічно, містить сучасні літературні джерела, обґрунтовує доцільність даного дослідження та висвітлює нерозв'язані питання.

У **розділі 2** описані використані в роботі методики, які адекватні для вирішення поставлених задач, сучасні, інформативні, відповідають меті та завданням роботи; наводиться детальна клінічна характеристика обстеженого контингенту та груп контролю. Сформульовані його мета, завдання, наукова новизна і практичне значення, зазначені впровадження та публікації.

У **Вступі** визначена актуальність теми дисертації та обґрунтована доцільність проведення цього наукового дослідження, що сприяє загальному ознайомленні із роботою та впровадженням її результатів. Зазначено зв'язок дисертації з науковими програмами, планами, темами, окресленню мети та

задач, а також об'єкта і предмета дослідження, його методів, визначенню наукової новизни і практичної значущості роботи.

Розділ 1 висвітлює загальні положення та основні тенденції розвитку онкопсихіатрії та кризи ідентичності у пацієнтів із злоякісними пухлинами жіночої репродуктивної системи.

Автор чітко, з історичним викладенням, подає основні відомості історії кризи ідентичності в онкопсихіатрії, вказує на особливості її симптоматики, факторів ризику розвитку та способів її подолання.

Основна частина цитованих у огляді літературних джерел надруковані протягом останніх п'яти років. Повністю огляд літератури відображає сучасні тенденції розвитку медичної науки згідно напрямку дослідження, який був обраний дисертантом.

У **розділі 2** описані використані в роботі методики, які адекватні для вирішення поставлених задач, сучасні, інформативні, відповідають меті та завданням роботи; наводиться детальна клінічна характеристика обстеженого контингенту та груп контролю.

Дисертантом обстежено загалом 89 хворих із онкозахворюваннями жіночої репродуктивної системи злоякісної та доброякісної природи.

Автором чітко сформовані критерії включення та виключення пацієнтів із дослідження, детально висвітлено розподіл по групах контингенту пацієнтів. Групи сформовані за віком та складом родини обстежуваних, що дозволило уникнути похибки в типах відреагування на психотехнічні втручання.

Методи дослідження підібрані відповідні задачам дослідження та застосовано клініко-психопатологічний, клініко-психоанамнестичний, патопсихологічний, психометричний, клініко-психофеноменологічний, клініко-статистичний методи дослідження.

Дизайн дослідження складається з 4 етапів (клініко-пошукового, клініко-компаративного, скринінгового та таргетно-психотерапевтичного).

У розділі 3 автор висвітлює результати скринінгу на виявлення психоемоційних розладів та діагностики кризи ідентичності у хворих зі злякисними пухлинами репродуктивної системи. Згідно отриманих результатів дослідження характерним виявилось те, що деякі ознаки кризи ідентичності частіше зустрічаються у жінок, що перенесли органектомічні операції з приводу онкогінекологічного раку, у віддалений термін через 6-12 місяців після неї, а не в короткий термін після операції. Автор пропонує дворазовий скринінг на предмет наявності кризи ідентичності – одразу після операції та у віддаленому періоді. Для виявлення психоемоційних розладів та кризи ідентичності у пацієнтів із злякисними пухлинами жіночої репродуктивної системи після успішного завершення протипухлинного лікування дисертантом було доведено, що використання NCCN дистрес термометра є корисним інструментом.

Розділ 4 автор описує вплив різних показників на вираженість та структуру кризи ідентичності у жінок із онкогінекологічним раком. Дисертантом виявлено, що рівень дистресу до оперативного втручання майже не відрізнявся від рівню дистреса після органектомії. Цікавою особливістю є доведений факт рівня дистресу, який у осіб із доброякісними пухлинами був помітно нижчим, ніж у осіб зі злякисними пухлинами.

Оперативне втручання асоціювалось із більшою кількістю психоемоційних розладів у жінок із онкогінекологічним раком. Не було виявлено статистично значущого впливу віку на наявність фізичних проблем у пацієнтів із пухлинами репродуктивної системи.

Розділ 5 автор присвячує опису порушення компетентності та сприйняття себе як повноцінної особи у якості базису для формування кризи ідентичності, а отже, і як таргетні мішені для її корекції.

Таким чином, дисертант зазначає, що до категорії компетентності відносяться: соціосексуальна біхевіоральна компетентність, аттракційна сексуальна компетентність, фізіологічна сексуальна компетентність, соціобіологічна гендерна компетентність, соціокультурна гендерна

компетентність, концепційна репродуктивна компетентність, концепційна репродуктивна компетентність, гравідарна репродуктивна компетентність, партумна репродуктивна компетентність, та саноккомпетентність. Крім того, у осіб зі зляжкісним пухлинами репродуктивної системи найчастіше реєструвалися порушення саноккомпетентності, аттракційної сексуальної компетентності, та комплектності. Для жінок із доброякісними пухлинами репродуктивної системи були найбільш характерними пошкодження соціокультурної гендерної компетентності та соціосексуальної біхевіоральної компетентності.

Для кожної з порушених категорій компетентності дисертантом були сформовані принципи корекції. Розділи 1-5 з описом результатів власних досліджень завершуються структурованим резюме, яке висвітлює основні результати.

Висновки і практичні рекомендації

У розділі «**Аналіз та узагальнення результатів дослідження**» підводяться підсумки проведеного дослідження, у стислому вигляді повторюють його основні здобутки і порівнюються з сучасними даними літератури та можна кваліфікувати як нове вирішення актуальної проблеми сучасної медицини.

Висновки логічно випливають із результатів дисертаційної роботи, відповідають її меті і завданням, сформульовані досить лаконічно, чітко та є чіткими і стислими та відзеркалюють результати проведених досліджень. Зміст реферату повністю віддзеркалює основні положення, викладені у дисертації.

Практичні рекомендації доступні до впровадження, зрозумілі та послідовні, базуються на отриманих наукових результатах дослідження, містять обґрунтовані рекомендації щодо застосування одержаних результатів та сформованих концепцій і положень у клінічній діяльності.

Друковані праці в повному обсязі відображають основні положення дисертаційної роботи та відповідають їй за змістом.

Тема дисертаційної роботи є край важливою, особливо для сьогодення, дослідження є досить складним, великим за кількістю залучених осіб, але ретельно виконаним.

У тексті дисертації зустрічаються поодинокі стилістичні помилки, але вони ніяк не впливають на високу загальну оцінку роботи.

В процесі вивчення дисертації та рецензування виникли деякі запитання:

- Що, на Вашу думку, є основним чинником виникнення кризи ідентичності у жінок з онкопатологією репродуктивних органів під час повномасштабної війни в Україні?

Висновок.

Дисертаційна робота Беляка Валентина Олександровича на тему «Криза ідентичності та психоемоційні розлади у хворих із злоякісними пухлинами жіночої репродуктивної системи» представлена на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань «Охорона здоров'я» за спеціальністю 222 «Медицина» є самостійною закінченою науково-дослідною роботою з вперше встановленими науковими положеннями, що обґрунтовані та практично підтверджені достовірними доведеними результатами. Дисертаційна робота дозволяє зробити висновок за своєю актуальністю, обсягом та рівнем виконаних досліджень, науковою новизною результатів клінічних досліджень і практичним значенням отриманих результатів. Дисертація повністю відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року, а її автор заслуговує на присудження ступеня доктора філософії.

Офіційний рецензент,

доцент кафедри психіатрії та дитячої психіатрії, психотерапії та клінічної психології факультету післядипломної освіти ДНТ «Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького» МОЗ України

канд. мед. наук, доцент

О. С. Фітькало